

зинської ідентичності Лінія зіткнень. Грузія» (авторка ідеї та укладачка – Теа Каландія; це тексти «про любов, яка перемагає насилля; сміх, який перемагає несвободу; правдивість, яка перемагає диктаторів») та відкриття спільної виставки робіт українських і грузинських художників «VynoGrad: колір достиглого міста» у Галереї Vakulenko art consulting (присвячена зв'язку між двома культурами, двома народами).

Зміна долі

Юлій Швеуць

Після великої творчої перерви Джейн Кемп'юн знову зняла фільм, який полонив серця не лише європейських інтелектуалів, а й надзвичайно широкого американського загалу, який віддав стрічці цьогорічний «Оскар» (за режисурою). До цього картина отримала кілька відзнак, зокрема приз за режисуру на минулорічному Венеціанському кінофестивалі, два «Золотих глобуси» (за найкращий фільм і режисуру) й дві премії BAFTA (за найкращий фільм і режисуру). На сайті-агрегаторі Rotten Tomatoes фільм має рейтинг 94% на основі 331-ї рецензії із середнім балом 8,4 із 10-ти; «збірний вердикт» критики сформулювали так: «Влада пса» підтверджує, що автор сценарію і режисер Джейн Кемп'юн є «одним із найкращих режисерів свого покоління». Значна кількість провідних видань включили фільм до списку найкращих 2021 року, а «Guardian» і «Time» назвали його «фільмом року». За підрахунками Metacritic саме цю стрічку критики найчастіше включають у список найкращих у 2021 році.

Що ж спонукає фахівців з часто протилежними естетичними поглядами й тематичними уподобаннями до єдиної по суті оцінки двогодинної картини, яку чимало глядачів продовжує вважати дещо нудною й трохи затягнутою. Напевне, не тільки участь у ній «зірок» масштабу Бенедикта Камбербетча й Кірстен Данс... Вочевидь, стрічка торкнулась якихось надзвичайно актуальних проблем, або ж знайшла несподіваний кут зору на них. Спробуємо зрозуміти – на які саме?

В центрі сюжету – однойменний роман американського письменника Томаса Севіджа «The Power of the Dog» 1967 року, дія якого відбувається у ще більш далекому 1925-му році. Вийшовши друком, роман спочатку не отримав гідної читацько-критичної уваги, однак, у 2000-них нарратив книги значно актуалізувався (оскільки тема ЛГБТ вийшла із «підпілля») – роман був перевиданий і отримав схвальні відгуки значно ширшого кола поціновувачів.

На початку стрічка нагадує якісну екранізацію: заможні співвласники ранчо брати Філ (Бенедикт Камбербетч) і

«Код Ступки», за словами засновників, передбачатиме зустрічі на різних майданчиках акторів і музикантів, художників і режисерів, які презентуватимуть своє мистецтво різними мовами, різними кольорами й звуками, але одним кодом, який прагне розкрити через мистецтво суть людини та квінтесенцію світу. Наступним гостем запрошено Айзербайджан, який є батьківщиною дружини актора – Лариси Ступки, випускниці хореографічного училища в Баку.

«Влада пса» («The Power of the Dog»)

Авторка сценарію й режисерка: Джейн Кемп'юн

Оператор Ері Вегнер

Композитор Джонні Грінвуд

У головних ролях: Бенедикт Камбербетч, Коді Сміт-Макфі,

Джессі Племонс, Кірстен Данс

Великобританія, Австралія, США, Канада, Нова Зеландія, 2021

Коді Сміт-Макфі у фільмі «Влада пса». Режисерка Джейн Кемп'юн. Великобританія, Австралія, США, Канада, Нова Зеландія. 2021.

Джордж (Джессі Племонс) під час відпочинку на заїжджому дворі знайомляться з його господинею Роуз (Кірстен Данс), чоловік якої, лікар, неочікувано покінчив життя самогубством. Добросердечний Джордж закохується у вдову й, щоби не сердити дещо «експансивного» брата, незбаром таємно з нею одружується. Нахаба Філ, вихований покійним нині наставником – справжнім ковбоєм на ім'я Бронко Генрі – саркастично сприймає їх шлюб, зневажає дружину брата, вважає, що жінку вабить заможність їхньої родини, привселюдно принижує її дорослого сина Пітера (Коді Сміт-Макфі). Останній, на нещастя, маючи вельми жіночні манери, важко контактує зі «справжніми» чоловіками, захоплюється створенням вишуканих штучних квітів, хоча навчається у місті лікарської справи й із легкістю препарує на письмовому столі кролика, котрого хвилину тому ніжно пестив. Випадок допомагає Пітеру упевнитись,

Бенедикт Камбербетч і Коді Сміт-Макфі у фільмі «Влада пса». Режисерка Джейн Кемпін. Великобританія, Австралія, США, Канада, Нова Зеландія. 2021.

що Філ не такий вже й натуральний ковбой і має свої слабкості, тож між двома чоловіками зав'язується міцна дружба. Роуз не може знайти собі заняття на ранчо, хронічно деградує, активно зловживаючи алкоголем, а її стосунки з новоспеченим другом сина з кожним днем погіршуються... Більшу частину фільму може здаватись, що режисерка пропонує глядачеві чергову серію так званого «актуального» кіно. Щось на кшталт культової картини «Горбата гора» (2005), яка у велими поетичному ключі досліджувала тему «латентної й болісної» ковбойської гомосексуальності. Однак, Джейн Кемпін, яка у 1993-му році ушлявилась велими провокативною стрічкою «Піаніно» («Золота пальмова гілка» Канн, «Оскари» за оригінальний сценарій, жіночі ролі – головну й другого плану), йде значно далі й заново вигадує «свою Америку» – не ту суворо-живописну, яка, возвеличена вестернами, через десятиліття виглядає ще більш чарівною й привабливою. Й навіть не ту, яка проти означеного кіноміфу протестує.

У новій стрічці австралійки Кемпін знову з місця тягають клавшійний інструмент, на якому тепер ніхто не вмє вправно грати, а звуки з його родича – піаніно із заїжджого двору Роуз – видобуває якийсь премудрий механізм, захований у ньому. Кризь щільне мереживо музичних дисонансів, доволі тривіальних картин природи, напружених фабульних перипетій і кримінальних загадок, режисерка (котру дехто чомусь зараховує до табору феміністок) акцентує в першу чергу не присутній у стрічці дійсно стрімкий сюжет, а таємничість характерів, котрі виявляються такими ж оманливими, як і їх фізична зовнішність, як і їх непостійна стать.

Так, актор Коді Сміт-Макфі, в надтонких рисах обличчя якого можна углядіти Сатану і його Жертву водночас, грає тут неймовірно раціонального лиходія – в надзвичайно віртуозній, продуманій до нюансів емоційній «упаковці» – котра розгортається перед глядачем лише у фіналі (на останніх секундах фільму), демонструючи нове обличчя диявола, яке нагадує персонажа Алена Делона в картині «На яскравому сонці» (1960) Рене Клемана. Однак прірва між обома неймовірна: у Тома Ріплі не було й натяку на раціонально-сатанинську зневагу до людей і їх слабостей,

яка від психологічних страждань розвивається в Пітері. Прямолинійній жорсткості й педантизму дорослого Філа у стрічці протиставлена лукава сутність молодого Пітера. Згодом здібний учень перевершує вчителя: маючи лікарські знання, за кілька «ходів» Пітер віртуозно заражає Філа сибірською язвою, від якої останній помирає (ця смерть, звісно, в дещо іншому контексті висвітлює «незрозуміле самогубство» батька Пітера). Хоча помста завершується, сюжет, однак, продовжує дивувати: заражені вірусом рукавички матері, батіг вітчима й холодна посмішка Пітера, що здалеку – через вікно – спостерігає за обома... Раціонально вбиваючи все недосконале на своєму шляху, перфектний юнак отримає чималу спадщину й, вочевидь, поєднається з ровесником-другом, з яким вони разом освоюють лікарську професію. Однак, чи зупиниться майбутній лікар на «досягнутому»? Вірус сибірської язви, що «відчуває» запах своєї крові, принаймні, жодного разу не зупинявся.

Маючи за плечами чималий творчий досвід, цього разу Джейн Кемпін дозволила собі загалом невластиве американському мейнстриму «патріархальне кохунство» – в'їдливо звинуватила одного представника «дискримінованої меншини» в радикальній дискримінації (вбивстві) кількох представників іншої «меншини», можливо, навіть «більш дискримінованої». Збірний портрет жертв «раціоналіста» Пітера – окрім віку, емоційності й звичних людських слабостей – не має певних родових ознак, не належить до прямих чи винуватих, м'якосердечних чи жорстоких, не має виразної гендерної приналежності. Отже, в простій і ясній формі режисерка привертає суспільну увагу до ейджизму, до тих простих істин, згідно з якими ніхто, враховуючи навіть попередньо перенесені страждання, не може мати соціальних переваг, зараховувати себе до касти обраних і як компенсацію, використовуючи довірливість, творити з представниками іншої соціально-вікової групи все, що заманеться. Зрештою, слово «power» у назві фільму можна перекласти не лише як «влада» (як його, зазвичай, перекладають), але й як «енергія, сила, міць» (кожна з версій дає можливість по-іншому розглянути тему).

Нагадаємо контекст: пальму фестивальної першості в світовому кіно нині утримує тенденція, так би мовити, ювенільно-маскулінофобна, що, однак, виразно показує жагу окремих суспільних груп до домінування – гендерного, вікового, соціального тощо. Найбільш програмно проблему «батьків і дітей» в руслі «нової етики» озвучила молода героїня однієї «фестивальної» стрічки: «Мое особисте щастя настане тоді, коли усі ці старі (ідіома) вимруть». Тож зрозуміло: для торжества суспільної гармонії кінематограф має компенсувати агресивний ейджизм стрічками високого гатунку. Режисерська сміливість, з якою Джейн Кемпін осмислила проблему за допомогою класичного твору справді унікальна, оскільки декларативна боротьба з цим явищем підривається практикою сучасного кінематографу. Джейн Кемпін – із «сюжетом» вишуканим і метафоричним, з якого просвічує надзвичайно сильна позитивна політична енергія, – дає шанс суспільству перейти із статичної – в якісно нову – живу культурну ситуацію.